НАРОДНИ БРОЈ 25.

„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку, уторком на по табака.

Цена је за Аустро-Угарску:
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 к.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 к.
За Србију
на четврт год. 8 дин., на по год. 16 дин.

Народни бројеви од петка нарочито за шире народне кругове уређени могу засебно да се претплате, а цена им је:
на 1 месец . . . . . 25 нов.
на четврт године . . . . . 75 нов.

ЗАСТАВА.

За ОГЛАСЕ плаћа се по 6 новч. од сваке врсте ових ситних слова; за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.
За „Приповедање“ плаћа се 20 нов. од врсте.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“

Уредништво и администрација „Заставе“ налази се у кући г. Ст. Јефтића, главна улица.

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСЕ не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 новч.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

БРОЈ 97. У НОВОМ САДУ У ПЕТАК 23. ЈУНА 1895. ГОДИНА XXX.

ПРЕД СВЕТСКИ СУД!

Лане у ово доба обрадоване су немађарске народности Угарске, да је заузимљивим посланицима Румуније пошло за руком да израде да се пред међународни збор (интерпарламентарну конференцију) у Хагу изнесе и тешко стање немађарских народа у Угарској, а да се пред Европом достојно жигоше насиље шовинистичке владе Угарске и од ње лека потражи.

Тешки зној обузео је тада шовинистичку господу мађарску, они се и рукама и ногама бацакаху и рише и над земљом и под земљом, док не изрише бар толико да се то питање скине са дневног реда Но још онда добише они ћушку јер је предконференција једногласно осудила неправду у Угарској и на предлог Румуна Урехије одбила предлог, да се интерпарламентарни конгрес за 1896. у Будимпешти одржи. Тешком срамотом и поразом добише онда Мађари то, да бар већу срамоту не претрпе.

Августа 12. ов. г. одржаће се интерпарламентарни конгрес за ову годину у Бриселу и као што довњајемо **привремени одбор** за ту конференцију, који је недавно у Берну одржан **примио је предлог румунских посланика и истакао на дневни ред народносно питање у Угарској** И тако ће румунски посланици и опет добити прилике да испуне своју вољу и народносну дужност и рећи пред Европом шта и колико трпе њихова браћа, а са њима и све остале немађарске народности у Угарској. Рад и истрајност победише!

У напред смо уверени да ће Мађари поново све и сва учинити, да се ова тачка збрише, да ће ићи од Петра до Павла и молити, само да не чују истину у брк. Може бити да ће им и овом приликом поћи за руком, што би жалосно било. Но Румуни су учинили своје, па хвала им и од наше стране и на томе.

Свакако нас радује ова вест од свег срца, но нам се радост мути при помисли да може и ове године бити што и лане. Ако до тога дође биће узрок ли што су у тој тешкој борби са Мађарима Румуни сами без савезника и помагача, а да је среће наше и да је онако како ваља и треба да је, они би морали имати добрих помагача. Но док у Србији влада шупља фраза, док је онде место закона безакоње — помоћи нема. Но ми смо уверени да ни у Србији овако не ће дуго бити. Народ српски има свести и љубави братске, само пати и сам сада тешке дане под окрутошћу потурица и издајника. На Србију чекају од наших, још теже и прече ствари, српска мисао погинути несме... но је чекати тешко.

Али би на конференцији парламентарној могли и можда временом бити и људи из Угарске, чланова угарскога сабора који ће моћи најверније изнети наше муке, и чија би се онда реч највише морала слушати. Но до тога може довести само братска љубав и слога свију немађарских народности, па да нас види Бог, јер док дете не зајаукне, ни мајка га се не сети; а од мађије често се и бранити треба.

Правда.

Нови Сад, 22. јуна.

„Обворова“ заповетања. Овај преживели и смежурани старац, што се крсти именом „Обзора“, а који је сасвим изнемогао, те више дрема и спава, него што живи; нашао се сирома позваним да пре него оде богу на истину, још једну бруку на своја грбава леђа натовари браћи бана.

Сирома „Обзор“ морао је и преко своје воље да узме грофа Хедерварија у заштиту од дрских и неблагодарних Срба!!

Какви каваљери; прави су Азијати и дивљаци ти безобразни Срби, који немилосрдно нападају оног бана, коме треба да су само захвални!? Тако гуди високо учени „Обзор“ и држи нама неке моралне предике у свом чланку „Бан и Срби“, број 147.

Па шта ћемо кад ми Срби нисмо као Хрвати, те не знамо шта је то благодарност. Другачије је са Хрватима, а напосе са „Обзорашима“, који су заборавили чак и на згоду Косте кнеза Војновића, па ипак имају воље и могућности да бана у заштиту узму.

Како је „Обзор“ остарио, тако је брзо и заборавио на оно време, кад су неки његови људи денуцирали и код цара и код папе данашњега бана: да хоће да уништи Тројединицу и католичку цркву. Ми Срби признајемо, не би се никад тако каваљерским начином послужили.

Бан је дотичне Хрвате наградио са свим каваљерски за такав њихов достојанствен поступак према њему — а сад ево пружила се „Обзору“ прилика да се ради тога захвали бану Куену, узимајући га у своју моћну заштиту од незахвалних Срба.

Али „Обзор“, уме поред свега свога каваљерства, да буде и подао. Тако нам он са свим безобразно подмеће, да смо ми рекли и у „Застави“ написали да се слажемо са Мађарима у рушењу „нагоде“. Кад већ „Обзор“ не уме да се научи говорити истину, онда нека гледа да се што пре одучи од денуцирања и подметања.

Ми нисмо никад рекли, нити ћемо рећи, да одобравамо неоправдане мађарске поступке; не само према Тројединици, него чак и према самим Хрватима. Обратно, то су радили први хрватски мужеви Франк и један Фран, кад су са Хазом и Дајчом у мало сувише блиски однošај ступили.

Нека се дакле „Обзор“ не боји за нас, него нека поучава неваљалце у својој најближој средини, како се ради за домовину. А што се тиче нашег некаваљерства и наше неблагодарности, за то нам је савест са свим мирна — па нека „Обзор“ буде потпуно уверен да је веома мала разлика између грофа Хедерварија и Бана Пучанина, који се баш по хрватски захвалио народу српском, што га је попео на банску столицу.

РАСЦЕП У МАЂАРСКОЈ НЕЗАВИСНОЈ СТРАНЦИ.

Једном приликом при говору о плодовима црквених реформа споменули смо и расцеп, који је услед ње наступио у мађарској „независној и 48-шкој странци“ том насљеднику Кошутових идеја и најљућем противнику изравнања Угарске са Аустријом по нагоди од 1867. год. Расцеп се потпуно развио, странка се поделила на два така противника једно другоме, да нема наде, е ће до споразума икада доћи те ћемо за то још коју о њему проговорити.

Независна странка, која је као што рекосмо узела на себе да изведе идеје Кошутове, — које се извести могу, те која је према томе прво заклет противник свих тачака поравнања од 1867. као заједничке војске, заједничке спољне и финансијалне политичке управе и тражи потпуно одвојење од Аустрије, бројала је у последњем сабору 102 посланика. Када се узме у обзир овај заиста леп број посланика, мора се зачудити, да ова странка тако скоро ништа није била кадра урадити и да је врло мало, према свом броју са свим незнатан уплив имала на развој Угарске политике и од Беча слабо у рачун узимана. Но свему овоме узрок је био трулост и поквареност, која у њој већ годинама влада.

Поједини чланови њени наиме носили су свагда на себи само маску слободоумља, а беху свагда понизне скутоноше владине. У тако болесним приликама странка се неје могла развијати, снага јој беше слаба, док најпосле пре кратког времена не прсну на двоје што ће ју одбацити на бар двадесет година у назад.

Трулеж се одавно осећао, но муком се мучином крпарило до доласка Кошутова сина, јер се надаху да ће он странку скупити, ако не снагом, оно бар именом својим. Но политичка улога Фрање Кошута од почетка већ беше жалосна. Место да је радио на помирењу, он се одмах приближио Јустовом и Етвешовом делу странке, који помагаху црквену политику и саму владу свагда и влада му даде посланички мандат. Јер је познато, да се влада само привидно борила против Кошута Фрање.

Друго крило под вођством Угрона, Барте и других, који беху противници владе у свима приликама па и у црквено-политичким питањима скупише се у другу гомилу и сада воде међусобну борбу као жути мрави. По свима окрузима деле се присталице странке на „клерикале-независњаке“ и на „владиновце-независњаке“ тако, да ће у досадањим чисто независним срезовима уз њихову међусобну борбу влада својим кандидатом најлакше победити.

Саме присталице странке рачунају, да ће у овој међусобној борби странка из-

---

ПОДЛИСТАК.

ОБРАЗОВАЊЕ ЖЕНЕ.

У пријашњим мојим писмима показао сам ти вредност жене као супруге, матере и кућанице, па ти се, мислим, и самој намиће мисао, да свака жена, која жели да достојно врши дужности своје, треба да је ваљано васпитана и примерено образована. Јесте, мила моја селе, само добро васпитана и образована жена схвати ће праву вредност своју у друштву људском и савесно испуњавати дужности, које јој живот намеће.

Жали боже, у нашем народу влада још доста јако мишљење, да женској деци не треба никакове науке. Ниже ћу доказати, да је та предсуда врло неумесна и погрешна, те понижава жену.

Данас, када се човек само светлошћу просвете одржати може, треба и најпростија жена, да се учи барем ономе, што јој је најпотребније да знаде, па да буде добра супруга и ваљана мајка. Дошло је време, да се свак отимље мраку незнања, па за што да баш жена — која има исто толику вредност као и мушкарци, а у неким стварима и већу — да у тами незнања остаје? Не би ли то била велика грехота, срамота и штета по род људски. Та жене, вама је поверено одгајање човечијег рода; најтежа, али и најчаснија задаћа, па како ћете ју ви достојно решити, ако и саме несте васпитане?! Вама је досуђено, да будете помогачице у свему ваших мужева. Па како ћете у свему, што је племенито и узвишено, потпомагати мужеве своје, не познајете ли циљева, за којима ваши супрузи греду?! Ко може знати, колико се зла породи у крилу породице због незнања женина? Колико може дете штетовати с невештине материне! Повери дете, казао је неко, каквој маловредној и неупућеној жени, па му касније све науке не ће надокнадити оно, што је у најранијој младости изгубило.

Како дакле кућа може бити најбоља, тако исто може бити и најжалоснија школа, према томе већ како жена схвата и врши своје дужности. А баш у нашем народу — истина никада не сме зазорна бити — много и много деце закржљава телесно, зачами душевно, а свем томе крива је жена, која не познаје задаће своје, те према томе не може ни да појми значај свога положаја, ни вршити дужности својих. А колико би се код нас узнапредовало у врлини, а колико мање огрезло у неваљалству, када би жене могле упливисати на мужеве своје! За то кажем: само образована жена може бити добра супруга и ваљана мајка.

Две су дакле ствари, које говоре најодлучније за образовање жене. Прво, жена је равноправна мушкарцу, и у добро уређену друштву вредност њена не сме се запостављати вредности мушкарца, па смемо ли онда, да забранимо жени, да и њу обасјају траци просвете, о којој желимо, да се на све чланове људскога друштва подједнако распростру. Друго, жену смо учинили равноправним нашим другом, којој поверавамо наше мисли, осећаје, одлуке и намере, и од ње захтевамо, да нас издашно у свем подупире; њој смо поверили пород нашег срца, па захтевамо, да га приправљa за живот и рад — поверили смо јој дакле дужности непромењене вредности, па како можемо захтевати, да их ваљано реши, ако јој ускратимо оно, што јој даје снаге у њеном раду — просвету.

*

А шта да учи жена?

Ево ти, Српкињице селе, на то одговора:

1. Читање и писање. Читање је кључ, којим отварамо врата до сваког знања. Жена, којој судбина није дала прилике, да се упути у ствари, које су јој као матери и супрузи нужне знати, научи ли читати, може читањем ваљаних књига прибавити довољно познавања, које су јој од преке потребе. И најобичнијој жени у домазлуку треба често које шта прибележити, а како ће, не научи ли писати!

2. Рачунање. Ако девојка добро изучи рачуницу, ето ти честите домаћице. А како то? Јер се приучи реду, тачности, опрезности, вештини, колико која ствар вреди и у какову размеру и сношају једна према другој стоји. Па колико је код нас девојчица добро изучених у рачуници? Сасвим мало. А каквих отуда последица? Кад девојка женом постане, ако не зна рачунице, ако не зна збрајања и умножавања, не може водити рачуна о приходу и расходу, што је веома потребно, ако жели да јој господарство напредује, па по томе долази у велику неприлику. Таква жена не може држати куће у реду, јер ни сама реду није научена.

3. Познавање домовине и домаће историје. Рекао сам, да мајка треба чедо своје приучавати домољубљу, а супруга друга свога одушевљавати у раду за процват отаџбине и напредак сународника његових, па како ће то моћи чинити жена, која сама не познаје домовине своје и судбе народа свога. Српкиња мати треба добро да познаје лепоту домовине своје и с њоме да одушевљава чедо своје, а за војна свога пазиће, да своје деловање удеси, да ма што допринесе напредовању њену.

Брижна мајка предочује лепоту земље рођене овим речима:

„Гледај поља, к'о широка мора,
Кано да ти тону притиснута
Под златнијем класјем и обиљем
Гле долине у бујности дивној
Кано да су тројно уродиле!
Гле брежуљке, к'о бисер низане:
С једне стране гаји се нанели,
С друге стране обронком преплели
Гроздовити редом виногради.
Гледај горе с дубравом од века,
Где се никад секира не гласи
Пловне реке пољем проникнуле,
К'о сребрни големи појаси.
Гледај бијела по брежуљци села
И градове по брди пропете!“ (В. В.)

А гле, како заносно песник пева лепоту наше земље, у којој Србин живи:

„Зелене се наше горе,
Наша поља и ливаде,
Блескају се наше горе,
Сиње море и језера,
Бистре реке и потоци
Покрај река и потока
Бели гради и дворови
На све четир сјају стране!“ (П. П.)

Само она жена, која позна ту своју краотаџбину, може је љубити и ту своју љубав улевати чеду своме, а војна свога подупирати у корисном по домовину деловању.

*

Као што је потребно жени, да позна земљу, у којој живе, тако је исто потребно, да тачно познаје прошлост народа свога. Историја Србинова, ако и има тужних згода, али има и светлих тачака, којих је светлост Србина ваздa озаравала и није му дала, да у најтежим

губити бар 50 посланика, тако да ће управо преполовљена бити. Да ово иде у рачун либералима није тешко рећи, а особито кад се помисли да ће влада имати сада тешке борбе са народном странком, која ће јој доста сресова отети.

Најјаднију улогу у овој ломњави игра Фрања Кошут, који је са свим пао у руке — влади. У једном од последњих бројева органа Угронова дела, изашло је отворено писмо Фрањи Кошуту, да се изјасни желили примити у руке заставу независну и понети барјак оца свога, или не? Тако, да се лако може очекивати да ће Угроновци повести и против њега отворену борбу.

Слика идућих избора за земаљске саборе биће дакле врло занимљива но и важна и ми питамо оне заслепљене синове да ли виде да би солидарност свију немађарских народности у оваковим приликама могла бити од неисказане користи по нас?

ХРВАТСКО ИЛИ ЗЕМАЉСКО КАЗАЛИШТЕ?

„Обзор“ нема друга посла, него чепрка по саборској архиви, тражећи неке уредбе и законе помоћу којих би се ново казалиште, могло назвати новим именом „хрватско казалиште“, а не као до сада „земаљско“. Ово би требало да буде као одговор на наше писање, што смо ми увек захтевали: да се позоришна управа и земаљска влада у Загребу држе закона, и да не претварају „земаљско казалиште“ у чисто хрватски завод.

Сад „Обзор“ наводи један законски чланак од 1881. год. из кога излази да је сабор решио да се казалиште има звати хрватско а не земаљско.

Што је земаљско, то је и наше српско; а што је само хрватско, то није и наше српско — а по томе није ни земаљско.

Све што није земаљско, не може се издржавати на земаљске трошкове. За то нити сме, нити може другојачије бити, него да ново „хрватско казалиште“ води само о себи бригу, а не земаљска благајна.

Глумачки персонал и чиновништво „хрватског казалишта“ не може и несме издржавати земља, јер Тројединица није Хрватска, јер у њој не живе само Хрвати него и Срби, који сразмерно много више пореза плаћају од Хрвата.

Највише што земља и њена благајна може жртвовати за „хрватско казалиште“ то је: ако би му доделила неку годишњу помоћ, која не би смела бити већа од оне помоћи, која се даје Академији и „Матици Хрватској“.

Друга је ствар са општином загребачком, она као хрватска општина може давати „хрватском казалишту“ како год хоће и колико год хоће новчане субвенције.

Догодили се пак обратно да влада грофа Хедерварија, додели исту и непромењену земаљску помоћ и овом приватном „хрватском казалишту“, као што је до сад имало јавно „земаљско народно казалиште“ — онда сви Срби посланици на сабору и све српске политичке општине у Тројединци, треба да устану и против ове очите повреде закона јавно протестују и рачуна потраже.

Нека се у том правцу на све стране где Срби живе, држе скупови и зборови и нека се уложи протест на бана и земаљски сабор, јер народни и земаљски новац не постоји само за Хрвате, и за њихово просветно развијање, него за све грађане троједне краљевине, која није само хрватска него и српска својина.

Не задовољили пак бан и сабор, онда је врло лако потражити и другог пута и начина. Та ваљда неће Срби вечито гледати као какве будале, да им се у Тројединци мало по мало расипа и испред носа одузима њихова крвава тековина?

Ово је најлепша прилика да прогледају и они Срби, који су се досад варали у пријатељску наклоност садашње владе и бана. Јер ако тај фамозни „српски бан“, дозволи да се овако шта деси, онда ни један поштен Србин не може после тога уз њега стајати. Та ваљда народ српски не постоји само за то на овоме свету да туђинцу измећари?

Завршујући ове ретке ми не можемо другојачије да разумемо поменути захтев „Обзорова“, него као каприц и терање инада тамошњем народу српском. Али нека „Обзор“ не изгуби ни то из вида, да кад нешто кипи оно може и да прекипи. Осим тога, нека нам „Обзор“ и то разложи зашто и са каквих разлога он оће у место „народног земаљског казалишта“ — неко искључиво „хрватско казалиште“? Ми то зато питамо и тражимо од „Обзора“, јер иначе не можемо да појмимо, какови су разлози руководили „Обзор“, кад је пре неколико година онако грозно напао бана и владу, што су хтели „југословенску академију“ да притворе у „хрватску академију“.

Све не може човек да памти, али колико се сећамо, онда је „Обзор“ то претварање академије назвао не само непотребним, него упропашћујућим за академију. „Обзор“ нам је тада знао причати, како влада тиме смера угушити и уништити академију и како би „хрватска академија“ са свим нешто друго била од садашње „југословенске академије“. И о државној је припомоћи знао тада „Обзор“ на дугачко писати и разлагати. А гле данас баш му ништа не смета; и шта више он сам од владе захтева, да се влада што пре упусти у разоравање једног земаљског завода.

Ми дакле и опет понављамо: ако ће земаљско казалиште бити земаљско и народно — онда мора бити својина целе земље дакле тројединице и целога народа, дакле и хрватско и српско А ако ће бити само хрватско онда није, несме и апсолутно не може бити земаљско јер земља не сме и не може о њему водити бригу него само и једино Хрвати.

Учинили и влада и бан обратно, онда је очито повређен закон; и приватно и јавно грађанско право сваког Србина у Тројединци и — онда ко против таког поступка не устане тај је кукавица, тај није Србин. Реч има бан и његова „Србима пријатељски расположена влада“!!!

Политички преглед.

Србија.

Невадовољни напредњаци гунђају и то је добар знак. Чим се они раскакоћу и почну без пуномоћија у име круне да говоре, сваког Србина хвата језа, јер они све раде у туђе име и сваки свој грех умеју да натоваре другом на врат. Шта се са овим поступцима смера, лако је погодити и ми смо то и јасније обележили. Ово је на сву прилику пало и меродавним факторима у очи, па су ради да се курталишу ових неповзваних тутора. Осим тога напредњаци имају и своју засебну камарилу и свој тајни кабинет и свакога у земљи шпионишу и све што ко, па ма и највеће личности раде, они то мотре аргусовим очима и достављају својим патронима овде и на страни. Ових неодговорних власти као да се меродавни фактори хоће да курталишу и с тога су од неколико дана умукле вести са напредњачке стране, да ће да дођу чисти напредњаци на владу и да ће се закон о штампи потврдити, за који им је понајвише застало око. Дакле изгледа да се напредњацима примиче при петак Нека каже ко шта хоће, али ово смо чули од једнога пријатеља, који нам је до сад више пута о много чему искрено казао. Да је тако доказ је и то, што двор више сада полаже шта каже др. М. Вујић о финансијама, него сви напредњаци. А да је г. Вујић човек искрен, који и на највишем месту хоће да каже праву истину и да не ласка, то признају и његови противници. Ми наравно не знамо, шта је г. Вујић говорио о зајму, али да је говорио искрено и поштено, то верујемо. Ми из овога не ћемо да изводимо да ће одмах доћи радикални кабинет (и ако и ово није искључено) али да напредњаци не ће моћи по свом ћефу вршљати по Србији и завађати народ са двором, то је извесно. Од љубави народне нема већег бедема против свију ровења, нема јаче и искреније страже, која ће чувати двор, него што је народ. С тога мислимо, да се не ћемо преварити ако кажемо да непријатељи народни не ће задуго још моћи да народ држе далеко од двора. Народ је српски српељив и благородан. Он управо не уме да мрзи. Ако му се поле искрено изађе на сусрет, он одмах отвара своје срце. Не треба се бојати никаквих претњи, па ма од куд оне долазиле, уз кога је народ, тај је најсигурнији и најсретнији човек на свету, јер народ не уме да буде дволичан и не уме да ласка. — Из доста поузданог извора дознајемо, да ће оне тачке у новом уговору о конверзији где је реч о страној контроли, нар. скупштина одбацити. Ово смо чули од неколико краљевих посланика. Да ли ће са оним и цео уговор пасти, не зна се, али се држи, да ће банке попустити, јер су и други услови тешки. — Одбор општине београдске одобрио је 15.000 дин. за планове око кеја, каналисације и антрпота. Са овим би ваљало похитати, јер се то отеже неколико година.

Угарска.

Ове године 1. окт. ступиће у живот примљени закони црквено-политичких реформа, како је то у службеном листу наређено.

То је тај црни дан за хришћанску веру и морал и за немађарске народности.

Сад баш излазе у званичном листу оне министарске наредбе, којима се ти закони у живот проводе.

И од самих закона, ове су наредбе црње и опасније по веру и народност, човек се згрози кад прочита, како се шовинизам у тим наредбама шири.

Те наредбе руше закон о народностима сасвим јер се не иде за тим да чиновници, који ће вршити грађански брак, знају језик дотичних народа, већ мора мађарски да обавља грађанско венчање, а ако женици не знају мађарски, то ће се употребити тумач, само несме на другом језику чиновник опћити, ма и знао немађарски језик странака.

За грађане Угарске наступају сад тешки дани, у њихов породични живот, увлачи се државна власт, и они треба да знају своја права и дужности.

Но како ће немађари да знају закона, кад је влада погазила закон о народностима, и није издала на српски, словачки и остале језике, те тако важне законе и наредбе, а то би морала да чини по народоносном закону.

А ко би се још на тај закон обазирао, та он је одавна за нас мртво слово, а само фирма за страни свет, којом се обмањује.

Аустрија.

Велико изненађење изазвало је у Аустрији полагање мандата и напуштање јавног поља од стране воће немачке левице Пленера, чиме је та странка за дуго времена немоћна постала, те ће тако и њен злокобни утецај на развијање прилика у Аустрији ослабити. Тако има изгледа, да ће здравија струја завладати у Аустрији, у којој ће и Словени једном до својих права доћи. Још ове јесени могу се у Аустрији значајније промене догодити, — У царевинском већу, при расправи о прорачуну, устао је Луегер против зидања палате за аустријску делегацију, јер он не може да гласа за споменик дуализму, који је Аустрији много више шкодио од свију изгубљених битака.

СРПСКА СВЕСТ У БОСНИ ПРЕ И ПОСЛЕ ТУРСКЕ НАЈЕЗДЕ.

Претпостављајући, да ће се и таквих људи наћи, који ће свакојако сумњичити Српство Босанаца и Ерцеговаца, ми ћемо свратити један поглед на ону прилику, која овим нељудима највише маха пружа за такова њихова извртања — а то је, што је било времена, кад су Босанци и Ерцеговци на-

---

тренутцима клоне и сустане. Ти светли догађаји подржавају Србина у петвековној борби за свој опстанак, слободу златну и крст часни. Српкиња жена, познали прошлост народа свога. Поносиће се, што припада тако дичноме народу, коме особитих врлина ни најжешћи противници порећи не могу, па ће тај понос засадити дубоко у срце чеду своме, а поносом тим крепиће војна свога, да никад не посумња у бољу будућност рода српског, који је имао славну прошлост, а на прошлости будућност се оснива.

4. Књижевност свога народа. Српкиња треба да познаје и књижевност српску. У њој се садржају идеали, који Српство покреће. Наше народне песме диван су споменик наше сјајне прошлости и доказ српске свести. У њима је народ опевао прошлост своју, њима се крепи у садашњости, оне нам показују сјајну будућност, јер народ, који је створио тако диван доказ своје развијености, не сме пропасти, он се мора развити до потпуне самосталности и независности. Силнији и развијенији народи, који су живели у повољнијим приликама, не створише тако дивне појезије, па нам завиде на тековини нашој, а ми се тиме само поносити можемо.

Српкиња, која непознаје народних песама, не може познати ни идејала, за којим Српство тежи, па према томе не може ни чедо своје задајати њима и подавати хране, која би га могла учинити ваљаним чланом народа његова, а ни војна свога одушевљавати за напредак српског имена.

И уметна књижевност наша лепо је развијена. Српкињу, која ју добро познаје, не ће никада повући срце за књигама, у којима се описује живот развратан, и које к нама долазе с трула запада. Ми смо народ будућности, па нашој Српкињи доликује само тако штиво, које црта здрав живот, и занаша идејалима, за којима Српство тежи, а нека се мане књиге, која трује, и живот мржњом и презирањем испуњује.

Па је ли тако? Тешко ми је, али признати морам, да се српске девојке помамише за којекаквим романима бљутава садржаја, а врло су ретке, које се одушевљавају српском књигом, а народна појезија им је препроста. Немојте тако, голубице моје. Ви сте ћери народа, који има славну прошлост, а узда се у лепшу будућност. Презрите оно, што није ваше, то вам и не доликује. Пригрлите вашу књигу, подуприте вашу књижевност, па ће се још лепше развити; јер је Србин доказао, да није јунак само на бојном пољу, него да и у науци лаворике бере.

Често се Српкиња у отменом друштву и свога језика стиди, онога језика,

„У коме те миле мајке
Успивваху слатке бајке,
Кога шаптом и ромором
Души ти се свет пробуди“,

онога језика, по ком нас свет познаје, да смо живи, и на коме нам се будућност оснива; онога језика: „Што ти оста од старине, и од кога немаш лепше баштине; онога језика, који царује „од Стамбула града до Котора, од Црног до Јадранског мора“. „Ту по гора и долина свугде мајке децу уче, свуда туд се певат' чује песма Марка Краљевића“; онога језика „у ком јунак народ поје успомене; онога језика, у ком уз гусле слепац гуслар поје славну прошлост нашу „сва је наша повесница велик само збор песама“; — оног језика

„У ком само потпунома
Љубав милог твога дома,
Јасно, красно теби збори.

Српкињица често говори страним језиком, само да покаже да је образована. Немој тако голубице моја! Не стиди се онога, што ти најлепше приличи, јер

Свака звезда својим светлом сева,
Свака тица својим гласом пева.
Ти језиком својим збори“.

Што да се стидиш свога славнога језика, аманета, који нам стари оставише и њиме своју величину опеваше.

„Дичити се можеш њиме!
Њим цареви цареваху
Њим краљеви краљеваху,
Славне му је лозе име,
Славан пук га својим зове
И док буде слави века
Биће и он њојзи јека“.

Странци, који изучише наш језик, тако га заволеше, да му даше место међу најблагозвучнијим језицима. Један рече шта више да тим језиком говоре анђели на небу. Еле када му туђи људи признају толику милину, што да га се ти, Српкињо селе, стидиш У њем си чула прво тепање нежне матере, у њем си слушала песму гуслареву, њим си упознала прво сазнавање о богу и роду своме. Не стиди га се, него се поноси њиме, поноси се, да говориш језиком народа, који је својим примерним делом задивио васцели свет. — За то

„Драги камен он ти буди,
Ког да чуваш као око,
Ког да браниш као соко,
Коме да си верна свуди“. (П. П.)

5. Познавање природе. Тиме се стиче племенитост и непомућено уживање Жени је потребито познавати природу и законе, који у њој владају и као матери и као домаћици. Чим дете почне просуђивати, упитаће за разне предмете и појаве, а мати, која природу и њене одношаје не познаје, мораће чедо своје заваравати којекаким непотпуним и неистинитим одговорима. Мати пак, која познаје природу, говориће детету истинито, научиће га већ из малена, да љуби природу и да у њој налази увесељења. Одгојиће напросто племенита човека.

У природи се огледа свемогућство, премудрост и доброта божија. Како ће мати моћи боље упознати дете своје с тим најузвишенијим бићем, ако га не упозна с делима његовим. Учећи познавати природу, дете ће се учинити познавати и Творца њена, дивиће му се и љубити га.

*

Овде сам само главно навео што жена треба да учи. То је потребно знати свакој жени без разлике у опште и ради себе и ради супруга и ради порода свога. Има још којешта, што жени треба знати, а то зависи од положаја у коме се налази, па о томе нећу ни да говорим, као ни о онима стварима, које жена у кући даномице као домаћица потребује, али морам споменути још једну науку, коју мора познавати свака жена као мати без разлика, а то је.

6. Наука о васпитању. Није претерано тврдити, да жена, која не познаје потпуно васпитних правила, не може достојно одговорити својој задаћи, коју јој постављају дужности материнске. Наш би народ, код своје прирођене даровитости био куд и камо напреднији, да у младости добије темељито и здраво материнско васпитање. Одгојење, што га човек прими на метерину крилу јесте темељ, а свако даље јесте само наставак. Сасвим је природно, да жена, која није упућена ваљано

зивали и другачије свој народни језик осим именом српским. Познато је, како су Турци, кад су прегазили Босну, и у њој као и у Србији — уништили сваку могућу државну форму — те се Босна заједно са Србијом нађоше као саставне провинције турске империје. Страшан и велики удар био је то за целокупни народ српски, тим више, што зверско поступање обесних Азијата не штеђаше ни невину чељад на грудима својих матера. Крв се српска пролевала као море; убава српска села и јаки градови губили су се у диму страшне пламене слике, — а вапај бедних и невољних узалуд се проламао кроз пространу, некад красну и питому земљу Србинову.

Једино уточиште у овим тешким данима била је Србину црква, где се крепио вером у Бога, снevajући о лепшој будућности својој.

И то је познато, како су Срби у Босни, а до турске најезде били подељени на три различите вере. Тако рекући, домаћа им права вера била је вера богумилско-патаренска; она је била и најмногобројнија. За њом је долазила вера римска — католичка, понајвише унесена или из Угарске или управо од папе из самога Рима. Трећа вера била је православна, која свакако у Босни и Ерцеговини постоји тек од св. Саве, јер он први уведе у Босну веру православну онда, када се Босна и Ерцеговина нађоше под владом рашко-српских владара. Од св. Саве постоје и два босанско-православна владичанства, која је он сам установио. Многи држе, да се је Липљанско владичанство, које је установио св. Сава, налазило у Старој Србији — судећи по томе, што у Босни има и сада црква у селу Липљу; и по што и сад у близини те цркве стоје рушевине старога православног манастира, ми држимо, да је то владичанство спадало Босни, те које то, а и многе друге прилике упућују нас да верујемо, да је липљанско владичанство, које је установио св. Сава, било друго Босанско православно владичанство.

Остајући при томе, да је Босна пре Турака имала само два православна владичанства, јасно сведочи, да је у њој православних много мање било, него ли богумила, и него ли римских католика. Но православље је све више и више расло, док се католичанство и богумилство све више и више губило; а богумилство се најзад са свим и изгубило. И тако Срби у Босни и Ерцеговини осташе и доцније под Турцима као приврженици трију вера — али не као до сада православне, римске католичке и богумилске, него као мухамеданске, православне и римске католичке. У главноме је мухамеданство заменило богумилство, премда је било врло много и православних и католичких Срба, који су се такође потурчили. Пошто је вера мухамеданска била у Босни у исто време и вера државна, то су се босански мухамеданци могли женити и са правим Туркињама; тако се мало по мало однароћаваху крвно од свога Српства. Те које с тога, а које опет услед са свим разумљивог верског антагонизма према Србима православне вере, босански се мухамеданци све то више удаљаваху од свога Српства. Они се престаше називати именом српским, поносећи се покрајинским именом Босанац или чак и страним именом Турчин. А свој језик обично називаху босанским, много пак ређе српским. Најзад су многи од њих свирепо прогањали сваки покрет у корист Српства, те отуд и поста у народу позната изрека: да је потурица гори од турчина.

Иста се је процедура дешавала и са босанским Србима католичке вере, по што се и они почеше удаљавати од свога Српства у толико, у колико су себе називали „Латинима“ ређе „Босанцима“ — а свој језик ону исту штокавштину, коју су дотле сви без разлике називали само језиком српским, почеше сада називати језиком „словинским“, ређе пак „босанским“, а још ређе „илирским“.

И овој немилој појави треба тражити узрок изван Босне. Нарочито ко познаје јединствено устројство римокатоличке цркве, томе ће то још појмљивије бити. Латинско и хрватско, па и ино католичко свећенство преплавило је Босну и Ерцеговину, те су под окриљем моћне Аустро-Угарске монархије ширили међу тамошњим Србима католицима вазда анти-српске и Босанцима скроз против народне идеје. И сами босански католици под утиском такова образовања и васпитања почеше мало по мало заборављати на своје име и на своју народност. Доцније, кад су и домаћи синови почели ићи у католичке свећенике, нису ни сами ништа божи били од странаца, који су их у против-народном духу поучавали.

„Bosanski franjevci većtnom rodjeni Bošnjaci, polazili su škole izvan domovine. Oni su po visokih školah sticali do duše veliko znanje tako, da su u Bosni bili jediui ljudi, koji su štogod umjeli i razumjeli; ali vrativši se kući, bjehu se većinom otudjili svojemu narodu. Pošav za tim na župe (парохије) vrli ti ljudi, znali su puk (народ) svoj poučavat (наравно у вери) ali narodne sviesti i ponosa ne mogoše jim u grudi udahnuti, jer ni sami nisu pravo znali, tko su i što su. Prema tomu izgubio je i puk mnogo narodne sviesti, on je zaboravio slavnu prošlost i porijeklo svoje (наравно српско) ter se je protunaravno počeo zvati „Latinom“, jer da je vjere latinske“. (Vjek. Klaić. „Bosna“, str. 98.)

Једини су дакле босански Срби православне вере, који су остали, као што су и били — челик-Срби, називајући и на даље себе Србима, а свој језик само језиком српским. Али баш за то, што су православни Срби тако чврсто чували и неговали у највећој чистоти име и своју народност српску, за то су баш како католички свећеници, тако и мухамеданске оце и имами, све више убијали код својих верника дух и осећај српски, бојећи се, да би они поред Српства примили и веру православну.

То би био главни разлог, што је католичка и мухамеданска вера затирала име и народност српску од својих верника. Но има томе и других разлога, од којих су и политички разлози знатно утецали на ову исту ствар. Било сад овако или онако, једно је ипак остало непромењено код ових однароћених Срба Босанаца, а то је језик српски, којим и сада а којим су увек говорили: тај језик јесте — штокавштина, коју су и они дотле називали само језиком српским, а коју тек у најновије време почеше називати разним другим именима.

Но и из тог најновијег времена имамо два доказа, да су и босански католици и босански мухамеданци називали свој језик такође српским. Тако Хрват Шиме Љубић сам признаје: да је босански фратар Матија Дивковић звао свој језик, то јест штокавштину — језиком српским. („Ogledalo“ II. str. 354.). Исто је тако г. 1775. написао неки босански мухамеданац речник биља под овим натписом: „Сирф изве отлар бејандир“, што значи — „Попис биљака на српском језику“ (О. Блау „Bosnisch-türkische Sprache Denkmäler“. 151—174.). Да би пак рођени Босанци игда себе звали Хрватима а свој језик хрватским (изузимајући најновије доба) нема ни једног доказа.

Но кад су Турци освојили Босну, Ерцеговину, Славонију, готово целу Далмацију и велики део Хрватске, све су се те земље звале именом „Босна“. Да су се доиста све те различне земље и покрајине звале Босном, то сведочи од стране Хрвата В. Клајић (види његов историски атлас, карту: 6.); а од странаца, који то сведоче помињемо Спрунера (види Spruner Menke. 3. Nr. 90.). И из те прилике, што је у то време Босна са свим нешто друго значила, него што значи Босна данас, и што је онда иначе значила, хтеле би хрватске шовинисте да заведу на странпутицу необавештену своју масу, да су Босанци Хрвати. Те софисте траже оне људе, који су родом из данашње Далмације и данашње Хрватске, али који су спадали у старије доба под географски назив „Босне“ — па би хтели, да од далматинских и хрватских приморада направе неке босанске Хрвате. Али то нити у науци, нити у опће има какове вредности.

По томе дакле не чини ништа, што Срби у Босни заведени и необавештени називају свој језик разним именима. Главно је дакле то: што су сви Босанци и Ерцеговци говорили једним и истим језиком т. ј. штокавштином, као што и данас њом говоре сви Босанци, без разлике вере. Да је тако, то најзад сведочи и сам В. Клајић пишући, да „svi žitelji slovjenski u Bosni i Ercegovini, bilo ma koje vjere, govore jednim jezikom“. („Bosna“, str. 74.). А тај један једини народни језик Босанаца јесте штокавштина — дакле језик српски.

ПРЕД ГЛАВНУ СКУПШТИНУ ПЕТРОВАРАДИНСКЕ ИМОВНЕ ОПЋИНЕ.

Када је развојачена Крајина, остале су оне грдне шуме, које су наши стари граничари о своме „круву и руву“ подигли, као њихова и њихових синова својина; и законом је постарано, да досељеници и „капуташи“ на њих никаква права не могу имати. Сада репрезентују ове шуме са још многим комплексима орање земље, са зградама и готовим новцем капитал од много милијона.

Па чији су ти силни милијони? Ми можемо са свим мирне душе а на основу факата рећи, да су то српски милијони, и то не само на основу историјских факата, који нам доказују, да је бивша петроварадинска граничарска регемента била чисто српска, него нам је ту доказом живи факт данашњи управљач ове грдне имовине — чланови скупштине, који су, изузев неколицину, чисти овејани Срби, бивши граничари.

Па тима дичним Србима граничарима, тим нашим ваљаним ратарима, који ће за који дан да се састану и већају, како да им што више користи донесе то њихово имање, упућујемо ове ретке.

Појединим гранама имања имовне опћине управљало се до саде тако, да човек, који иоле уме рационално да мисли, мора да се задиви, да то у деветнаестом веку још може да буде.

Шуме, та главна грана имовине, данас горе стоје, него што су стајале када је граница укинута, а власници истих, граничари, имају од њих само једву корист, т. ј. добијају према имању своме извесну количину дрва, која им је за огрев и грађу потребна; према имању своме, велим, — дакле, добије само газда, колко му је потребно, а сирома? — Сирома, кад нема доста а нема ни од куда да купи, он нека краде, па то мора већином и да ради. Но често га у крађи ухвате и оглобе, продаду му још оно мало сиротиње, што му је преостало, а он — постаје просијак. Свота тих глоба, то је чиста добит, која — разуме се — утиче у благајну од шума имовн. опћина.

Тој грдној неправди, која се чини сиротињи, мора се на пут стати; јер баш крвавим знојем те јадне сиротиње покапане су жиле оних старих јела и растова. Газда је и за време границе могао да даде „јабуку“ капетану, а сирома је морао да се мучи и кулучи.

Даље би требало да имовна опћина пошље своје синове на више шумарске академије у Ческу и иноземство, да се тамо спремају, па кад сврше, да њима повери управу својих шума. а свршени питомци крижевачке шум. школе да буду онима само помагачи.

Са орањом земљом и ливадама још се несавесније управља. Ова се већим делом у великим комплексима под аренду издаје, а зна се, да наш ратар прво нема новаца, а друго нема довољно алата, па тако он не може да је арендира. Па ко су већином арендатори? Ко ће други да буде него Чивути, а ти Србане граничаре идеш после па аргатујеш Чиви на свом рођеном имању и знојем и имањем својим подижеш му грдне палате. Ти знаш, да ти је држана мађеха и да се не стара, да те економски дигне; али овде си ти господар, ти једини и нико други, а надшумариик, шумарници, шумари, лугари и сва остала господа, ти њих плаћаш, да упињају добром твојим и имаш права, да им заповедаш, како њиме да управљају.

Знам ја, да се све то не може од једаред преокренути, него постепено, али има нешто, што се мора одмах учинити, а то је подићи **ратарску школу**.

Немој се дати преварити, ако ти ко рече: не иде то тако од једаред, та се ствар прво мора дати стручном одбору, да ју подробно испита, па онда да за то треба силних новаца; за тим ће те питати: од куда теби новаца, да дете своје издржаваш, и да ти знаш, кад пошљеш сина свога на школе, шта то кошта.

Ништа то не треба, него треба само да сте ви вољни, сложни и свесни. Поднесите предлог, а остали нека га прихвате: да се 1000 или 2000 јутара земље одреде, на којој ће се подићи ратарска школа и потребне зграде, за тим треба набавити сав земљораднички прибор, па онда позвати спремне, стручне снаге за учитеље, и онда пошљите сваке године неколико стотина својих синова да се уче, како се земља рационално (знанствено, корисно) обрађује; да науче, да кад се рационално ради — а не као што су наши стари радили — може једно јутра место 20 100 фор. чисте хасне да донесе. А новац, што је потребан да се ратарска школа подигне, њега има, али лежи мртав, уложен у државне папире, који врло малу корист доносе; а тај новац, који се на подизање ратарске школе утроши, са свим је незнатан према оној грдној користи, коју ће теби, народе, она већ првих година да донесе.

Прво, ту ће земљу учитељи са својим ђацима да обделавају и то да обделавају онако, како су то економи од струке прописали, који цео свој век проведоше у томе да пронађу, како ће ратари што већу корист из своје земље да извуку. Рад даклем неће коштати ништа. А новац, који се за храну добије употребиће се за плаћање учитеља, издржавање ђака и за остале потребе, а преостаће још врло велика свота, која ће да иде у благајну имовне опћине.

Друга много већа корист је, што ће твоји синови да буду изучени ратари и када сврше школу и дођу кући натраг обделаваће своју земљу онако, како су у школи учили.

А има још један важан разлог, који ти налаже да сам себи што пре ратарску школу подигнеш, а тај је што земаљска влада такове школе диже. Знам да ћеш се запитати, та зар кад влада нама такове школе диже, да их баш онда ми сами себи подизати морамо, зар је њен позив да против нас ради а не за нас.

На жалост, тако је, јер одељни предстојник богош. и јавне наставе др. Иса Кршњави, који над свима школама у Тројединци ведри и облачи, тај је теби Србине мој драги највећи душманин и оно што његова рука Србину пружа знај да је отров.

Ево ти једнога доказа томе.

Честити а сирома Србин, ратар Ковачевић из Голубинаца, пошаље сина свога у пожешку ратарску школу, да се учи, па кад је сврши и кући се вратио, да му рационалним радом оно мало сиротиње сачува и подигне. Али место да га тамо спремају за ваљана ратара, они све и сва порадише и из младога Српчета истесаше — Хрвата, и то Хрвата чисте крв. Они дошавши кући, стаде приповедати, да он није Србин већ Хрват, да је и његов отац Хрват и да смо ми сви Хрвати, јер на „хрватској земљи“ живимо и хрватски лебац једемо, а то, што се ми Србима називамо, томе су нас само наши искварени попови и учитељи научили. Грозим се од овога страшнога и гадногa плода хрватске наставе, али ти он најјасније доказује, да је оно горе речено права истина, да си ти остављен да се сам за себе стараш, да се упнеш у се и у своје кљусе, ако нећеш материјално да пропаднеш, ако ти је мила вера православна и светло име српско, ако хоћеш да ти и деца твоја певају Милоша и Марка и славе св. Ђурђа и Јована.

Не треба више да ти говорим. Економске прилике у којима се налазиш, лепо име српско налажу ти да што пре на посао прегнеш.

Старина Новак.

ДОПИСИ.

Беч, јуна месеца. Када човек свуда претрпи физиско, када га и његови најприснији полагано остављају и када му пропаст са свих страна прети,

---

у начин одгајања, не може, како треба васпитати детета свога. Ко год обавља ма какав посао, мора да познаје све танчине, које подају вештину, како ваља посао извршивати. Би ли кројач могао направити капут, колар кола, ковач поткову, обућар обућу, судац кројити правду, лекар болести видати и т. д. да си пре тога није стекао вештине и знања, које је за обављање дотичнога посла потребито?! Заиста не! Тако исто не може одгајати човека онај, који не познаје правило одгајања. — Пре него какав посао поверити оћете коме, питајте, је ли му потпуно дорасао. Господар ће дати оковати кола само вештоме ковачу, хоће ли да му трајна буду; болесник ће се поверити без страховања само ономе лекару, за кога је уверен, да је вешт и способан; а ти ћеш дати направити хаљину само оној кројачици, за коју си уверена, да јој је посао уредан и дуготрајан.

А гле нерасудности! Пород срца нашега, весеље наших ведрих дана, потпору старости наше колико пута поверавамо женскима, које немају ни појма, шта значи човека одгајати!

Ако дакле пазимо код обичних послова, коме ћемо их на обављање поверити, куд и камо да смо опрезнији, коме ћемо поверити одгој наше деце, јер од тога зависи судбина једног бића, а често и целог народа.

Матере узмите на ум, да је ваше звање најтеже, али и најплеменитије, па себи прибавите спреме, која ће вам показати, како да достојно вршите своју задаћу. Мука ваша, уложена у то, никада погинути неће, а сваки нехат љуто се освећује.

*

Женскињама је наука исто толико потребна као и мушкима, желили да достојно заузима положај, који јој уређено друштво дозначује. Но од науке има јоште једна не мала добрића, која је последица учења. Науком се у човеку развијају три душевне способности: ум, срце и воља. Све те три душевне способности треба да су и код жене, као и код мушког, подједнако развијене. Тешке дужности, којима је жена у животу напаћена, изискују колико просветљену памет, толико љубазно срце и одлучну вољу. То су жени најлепши накити. Најлепша жена на овоме свету без образованости ума, срца и воље вредила би мало више него нагиздана лутка. Жена блесаста и безумна у човечијој задрузи не може се поднети.

Један паметан човек, који је увек препоручивао наобразбу жене, рекао је: „Наобразба женској потребита је исто толико, као и мушкоме, јер где је жена просвећена, ту је и људско друштво оплемењено. У жене треба, да се све три душевне моћи подједнако развију. Умна жена без срца много не вреди. А нека је и паметна и милостива срца, опет није одгојена складно, ако нема одлучне воље, јер се неће одлучити на добро и племенито дело, те на племенитом путу постојати, макар се против ње ројиле све супротавштине!

Тиме сам, драга Зорице, завршио моја писма о жени. Што сам год написао, написао сам с добром намером, да поучим тебе и оне женске, којима их на читање уступиш. Не замери, ако сам коју и непријатну рекао. Намера је моја племенита; рекао сам, не би ли се зло увидело и поправило. Моја је жеља, да Српкиња буде узорна супруга и мати, онако како је показују дивне наше народне песме, за којима си се ти вазда заносила.

Сад ти велим збогом, сетиме се и пиши ми, шта ради Милан. Најпосле те умољавам да српске матере и жене спотичеш, да свесно обављају дужности и никад не сметну с ума, да љубе друге своје и подижу дечицу своју задојивајући их идејалима, који Српство одржавају. То ће бити најлепша награда труду моме. Још једном збогом и остај ми здраво!

Твој **Јово.**

тада тражи слабог и немоћног, тражи оног, који му је још пре пропасти у власти, тражи прилике да се том слабом свети, да на њему искали срце своје. Георгије Бранковић, на жалост српски патријарх, од народа презрен, од пријатеља својих готово остављен, а од некадањих протектора саојих скоро разапет, када није могао да се свети ни народу, ни пријатељима, а најмање некадашњим протекторима својим, излио је жуч своју на нејаког члана народа српског, на — српску бечку омладину.

Пре недењу дана решио је одбор „Друштва за потпомагање сиромашних Срба ђака у Бечу“, да умоле српског патријарха за помоћ друштву, како би исто друштво могло свој задатак што кориснije и што обилније вршити. При томе одбор није имао на уму, да шаље изасланике Георгију Бранковићу, него српском патријарху, пошто је одбор из дна душе своје уверен, да је дужност српског патријарха, да сироте ђаке потпомаже, нарочито пак таково друштво, коме је потпомагање сиромашних ђака главни и једини задатак. Но што нико ни у сну помислио не би, то се догодило. Георгије Бранковић, шандорски јунак, не само да није друштво потпомогао, него се шта више усудио да без икаква повода вређа одбор и изасланике одборске и сву омладину бечку у присуству своја два верна доглавника: Змејановића и Телечког.

Изасланици одборски потражише српског патријарха прошле суботе, баш кад је био на ручку у двору. Телечки, који је изасланике најљубазније предусрео, замолио их је да дођу сутра дан, онда ће их Њег. Светост за цело примити. Изасланици тако и урадише. Дођоше сутра дан у заказано време и затекоше сву господу на окупу; целиваше „св. десницу“ срп. патријарху и замолише га за помоћ. Георгије, који у почетку изасланике ни погледао није, ово је одговорио:

Георгије: Какво је то друштво?

Изасланици: Друштво за потпомагање сиромашних Срба ђака на великим школама у Бечу.

Георгије: Да могу више пива пити. Ја сам овде већ три недеље, а тај ваш одбор није нашао за вредно да дође, да ме поздрави и да се поклони своме патријарху. Па имам ја и мојих питомаца овде, па ни један да дође да целива свету десницу своме патријарху. У цркви нема никог. За таке ја немам новаца, такима не дам.

Змејановић: Рђаво радите, господо, рђаво радите.

Изасланици: Ми смо по одлуци одборовој нашу дужност учинили, на нами нема кривице.

Змејановић: Не мислимо ми вас, господо.

И опет целиваше изасланици св. десницу срп. патријарху и одоше.

Није нам намера, да овде бранимо одбор друштвени, он ће већ сам себе знати достојно од нападаја Георгијевих одбранити. Још мање смо ради, да бранимо српску омладину, али морамо да запитамо Георгија Бранковића, како је и овом приликом могао да укаља образ и достојанство српског патријарха. Та зар јадан он не зна, шта је учтивост и шта му је дужност? Кад зна да се размеће са својим штипендистама, који су међутим народни, а не његови, што их не потпомаже како треба, него им даје једва толико, само да не умру од глади, а кад треба новаца за школарину и екскурзије, онда су те његове штипендисте упућене, да се друштву обраћају, и то оном друштву, које ево њихов протектор не налази са вредно да потпомогне. Заиста срамота! Па зар заслужује такав патријарх, да му се цео одбор поклони и омладина целива десницу? Не, никако не!

Одбор друштвени и сувише је добро мишљење имао о Георгију Бранковићу, када је своје изасланике к њему слао, но он ће и без потпоре Георгијеве знати управљати друштвом боље и кориснije, него што Георгије мисли, пошто је и до сад сав народ друштво потпомагао, а уверени смо, да ће и од сад. Омладина пак српска прелази преко погрда Георгијевих презрењем и гнушањем, јер је уверена, да шандорски јунак никога није у стању увредити. Зна омладина, да то беше само срдита немоћ, зна она за што је Георгије према њој нерасположен, зна она врло добро, да Георгија страшно пеку извештаји „Заставини“ одавде и да је баш дан пре тога рђаво прошао на ручку у двору, а тако исто зна и то, да су му доглавници те ноћи јурили по „Венецији“, пили шампањер о народном новцу и сувише пиљили у ватрене Талијанке и лепушкате бечкиње. С једне стране дакле нерасположење Георгијево, а с друге стране мамурлук његових доглавника беше криво, што су одборски изасланици онако „л е п о“ дочекани, те им с тога равнодушно довикујемо:

„Рђаво радите, господо, рђаво радите!“

Т.

Вести из народа.

Пишу нам из **Сенте**: Јавио сам вам, да је долазак и бављење Њег. Вел. краља у Сенти утврђено за 20. и 21. септембар. Поводом тим решило је варошко представништво, да се све главније улице асфалтишу и да се устроји електрично осветлење. Половину ових трошкова прима варош на себе, а другу половину подмириће поједини грађани. Осим тога решено је, да се изради, да Сента постане кр. слободни град. Овој последњој вести имам да додам ово: Наша политичка општина употребљава у своме печату мађарски грб. Жупанији то не иде у рачун, па је позвала варош да докаже, с којим правом то чини. При истраживању нужних података нађено је, да је варош већ у два маха до сада добијала право употребе истога, и то: за време Марије Терезије и пре ове за време Владислава II. Владислав II. је 1506. год. Сенту за слоб. краљ. варош прогласио; а опис печата је био овакав: округао, у горњем делу два ексера св. Петра у накрст стављена врховима на горе, над истима власт жита, испод овог две кечиге, главе им у противном правцу, а око свега овога натпис: „Sigillum civitatis Zentha 1506.“

Из свега што се од стране вароши и грађанства спрема, изгледа, да ће дочек краљев бити величанствен.

— Идуће школске године отвориће се на овдашњој гимназији V. разред. Овај закључак добио је незнатну већину од осам гласова.

— Према досадашњем изгледу ова ће година бити беритетна Жита су сва вапредно лепа, и ако цена послужи, народ ће мало дахнути душом. Наши су људи много страдали од леда, а то ће осетити највише они, који са свога тврдичлука не хтедоше рану осигурати.

Вести из привреде.

Стање усева у Србији. По извештајима, које је примило министарство народне привреде од 1. до 15. ов. мес., стање је усева у Србији овако: Озима жита непрестано су напредовала услед довољне влаге и топлоте и сада обећавају добар принос. Овде онде полегла су због јаких киша. Озими јечам већ је готово свуда покошен и принос му је врло добар. Пролећна жита такође су добра и за сада има изгледа да ће им жетва бити задовољавајућа. Јечам је отпочео да сазрева. Кукурузи напредују врло добро. Раније посејани сад се окопавају, а позније праше се. У местима, где их је град са свим поништио, сад се сеју, и ако буде угодног времена и лепе јесени може се очекивати од њих добар принос. Ливаде су врло добре и још се косе. Сено, где је добро ухваћено, врло је добро и има га доста. Пашњаци су врло добри и паше за стоку има добре и доста. Воћњаци и виногради су родили у средњу руку. Шљиве су се прилично проредиле, али опет за то има их доста и биће крупне. Време је било променљиво. Кише је било често и довољно готово у целој земљи. У неким местима она је била тако јака, да су потоци и реке придошле и усеве много оштетиле а местимично и са свим уништило. На много места било је и града који је негда мање а негда више усеве, винограде и воће оштетио, а нарочито у срезу расинском округу крушевачком и у срезовима колубарском и тамнавском округу ваљевском, у моравској долини између Параћина и Свилајнца, осетио се 4. о. м. прилично јак земљотрес, који је прошао без рђавих последица, јер је само 3—4 секунда трајао.

*

Пероноспора. Како из Вршца јављају, у тамошњој околини почела је пероноспора да се шири по виноградима.

*

Оснивање српске земљорадничке задруге у Пакрацу. У Славонији, у вароши Пакрацу, намеравају тамошњи Срби да оснују „Српску земљорадничку задругу“. Ово је доиста сваке похвале вредан чин, те би желели, да се што пре и оствари ова племенита и преко потребна српска установа.

Трговачке вести.

Стипендије за образовање трговачке младића. Трговачка комора у Риму закључила је, да од сада сваке године уноси у свој буџет по 20 хиљада лира, који ће се употребити у име стипендија на образовање трговачких младића за одашиљање на страну и прибављање јачег трговачког знања. На овај закључак почињу да се угледају и остале трговачке коморе у Италији, услед чега је министарство трговине нашло за нужно, да пропише и нарочита правила за ову сврху.

Српско трговачко удружење у Загребу. У прошлу суботу имала је српска трговачка омладина у Загребу скуп, на коме се говорило о устројству српског трговачког удружења. Изабрана су два одбора, који ће ту замисао до краја извести. Први одбор, коме је изабрат за председника угледан загребачки грађанин трговац Петар Николић, има да састави коначни нацрт за исто удружење. А други одбор, састојећи се из 12 лица, има да састави списак свију Срба трговаца и српске трговачке омладине из свију крајева, где год Србин живи. Желимо младим Србима трговцима сваку срећу и напредак у овом прекрасном српском трговачком подузећу.

Лажне србијанске банке у Вршцу. Како јављају из Вршца, тамо су се биле појавиле у промету лажне србијанске банке. При претресу и истраги, која је ових дана чињена у Вршцу, нађени су у кући неког Стеве Рибаревог, поједини делови клишеа, за прављене лажних србијанских банака.

Вести из места и са стране.

Седница срп. учит. конвикта. Управни одбор „српског учитељског конвикта“ одржао је у четвртак своју седницу те је између осталога решио и закључио: да се има одржавати главна скупштина „српског учитељског конвикта 10. (22.) августа ове године.

Рад епархијских власти бачке дијецезе. У прошли уторак пре подне одржавала је своју седницу епархијски административни одбор а у четвртак после подне одржавао је своју седницу епархијски школски одбор.

Двадесет четврти дан рођења црногорског престолонаследника кнежевића Данила. Последњи „Глас Црногорца“ изашао је у свечаном руву, славећи 24. рођен дан црногорског престолонаследника кнежевића Данила.

Др. Драг. Живни у Загребу и срп. свеучилишна омладина. Познати чешки родољуб и пријатељ народа српског др. Драгутин Живни, уредник бечког „Парламентера“, бавио се неколико дана у Загребу. Загребачка српска свеучилишна омладина приредила му је у хотелу Прукнер почасни банкет, на који су позвали и остале загребачке Србе и Српкиње.

Радикални прваци код краља у аудијенцији. Пре неки дан били су примљени код краља Александра у подужој аудијенцији прваци радикалне странке у Србији, Никола Пашић и др. Миша Вујић. Исто тако била је ових дана краљица Наталија у подужој визити код генерала Саве Грујића бившег радикалног министра, те се све те околности узимају као приближавање и измирење краља са радикалном партијом.

Припреме у Сенти за дочек цара и краља. Пише нам пријатељ из Сенте, да се там живо ради за што лепши дочек цара и краља, који ће приликом овогодишњих маневера својом високом посетом удостојити Сенту. Сва сенћанска пијаца и главне улице, живо се асфалтирају, а чине се у велико припреме око инсталације електричне расвете. За сво време док се цар буде у Сенти бавио, биће Сента сјајно осветљена електричном светлошћу. Колико је познато само ова спрема око осветљења и асфалтирања већ до сад стаје до 120.000 фор.

Бечка глумица пререзала себи жиле. Како из Беча јављају, глумица Јозефина Глекнер изврсна субрета бечког „фолкстеатра“, покушала је да се закоље ножем. Повод томе била је несретна љубав, но срећом ране нису опасне и она ће сасвим оздравити. Најтежа јој је озледа на десној руци где је сама себи жилу прорезала. Све ово извршила је пред вилом свога неверног љубавника у св. Вајту код Беча.

Јеврејски универзитет у Палестини. У светом граду Јерусалиму, у турској провинцији Палестини; тамо чак у Малој Азији, намеравају Јевреји да устроје свој универзитет. У том би се универзитету поглавито спремали јеврејски младићи за рабинера, хазане и канторе. Али се неби бранило ни иноверцима да исти универзитет посећују. Заиста чудновата и веома интересантна новост, која је по овој врућини чак из жарке Палестине амо стигла.

Трговина.

Нови Сад, 22. јуна. — Пшеница прве каквоће 6 фор. 70 нов. Пшеница средња 6 ф. 30—40 н. Пшеница лакша роба 6 ф. ——— новч. Наполица 5 фор. 50 новч. Јечам 4 фор. 60 новч. Зоб 6 фор. ——— нов. Кукуруз у зрну 5 ф. 80—90 н., Маст 64 фор. Славина сува 64 фор., дебела паљена 66 фор. Све од 100 килограма.

Свињи угојени тешки .	50 н.
„ средњи . . .	48 н.
„ лаки	46 н.

Све од 1 килограма.

Теоци .	10—18 ф. по комаду.
Јагњци .	7—13 ф. по пару.
Овци . .	— — ф. „

Стање воде под Новим Садом.

21. јуна било је 4·22 метара, а 22. јуна било је 4·21 мет.

*

Беч, 2. јула п. рим. (Ориг. извештај са марвеног вашара на св. Марксу од фирме Т. Бајић и Ђ. Остојић.) На данашњем вашару било је пријављено 8.871 к., а дошло је 1907 ком. млађе врсте 6089 комада угојених мађ. соја —. Свега 7.996 комада дотерано.

У трговини је био промет слаб.

Продавало се:

Прима роба	46—46½ н. изнимно 47 н.
Средња „	43—44 н.
Сремска „	45—46 н.
Назимад „	42—44 н.

Ово су цене од килограма живо мерено, изузимајући потрошарину.

Цена је сланини 50 ф.
„ „ масти . 52 ф. Све од 100 кгр.

*

Течај златног и сребрног новца на будимпештанској берзи

21. јуна (3. јула).

Дукати — — — — — —	5 ф. 70 н.
Наполеондори (20 франака) —	9 ф. 59 н.
Угарска златна рента — — —	123 ф. — н.
Аустријска златна рента — —	123 ф. 50 н.
Угарска крунска рента — —	99 ф. 60 н.
Немачке држ. марке (од 100 мар.)	59 ф. 35 н.

Најновије вести.

Криза у Србији. Кабинет Христићев дао је оставку, јер се показало да се са неутралним кабинетом неда владати. Говори се да ће Симић саставити нови кабинет од сами радикала?

Македонија. Не чују се никаке нове вести о немирима. Чује се да је Бугарска изјавила да ће, ако буде потребно са Србијом споразумно поступити.

Прилози за поплављене Шајкаше.

За подпору поплављених Шајкаша добили смо преко уредништва „Бранка“ од Темишварске српске певачке задруге као један део чистог прихода од прославе 25-годишњице исте задруге 75 фор. Из Карловаца: од гђе Милеве Гојковић 5 ф. Поново из Новог Сада од г. Луке Јоцића књижара 10 ф. Од Тоше Николића Црногорца поседника кућа 5 ф. Свега 95 фор., којој своти кад се придода од пре прикупљени 578 ф. 81 н. Пало је до сада прилога свега 673 ф. 81 н.

Прилагачима у име пострадали на њином родољубивом дару изричемо највећу захвалност.

У Горњем Ковиљу 12. (24.) јуна 1895.

У П Р А В А

„Ковиљске задруге за међусобно помагање и штедњу“.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

Дате су у штампу песме:

„ДРИНОСАВКЕ“.

Књига садржи 3 подеока: у првом су дела „Витешка“, у другом „Тугованке“ а у трећем „Несташице“.

Књига ће изнети 10—12 штампаних табака, хартија је сатинирана а облик и израда књиге биће веома укусна. Цена 1 дин.

Књиге ће се добити најдаље до 15. јула т. г.

Адреса: **Марку В. Спужићу** капетану преко г. **Љубомира Јовановића** артиљер. потпуковника у пенсији. Крагујевачка улица бр. 19. спрам официрског дома **Београд.**

Сада је изишло из штампе ново дело

„КЊАЗ АРВАНИТ“

ДРАМСКИ ЧИН

од

НИКОЛЕ I.

Може се купити у књижари Државне Штампарије на Цетињу (Cettigne, Montenegro.)

Цена: 50 новч.

За уредно отпремање наруџбина јамчи Управа Државне Штампарије.

На десет поручених књига шиље се једанаеста на дар.

Ц е т и њ е, 1. јуна 1895.

Управа Државне Штампарије.

РЕД ПЛОВИДБЕ

путничких пароброда, важи од 22. марта (3. априла) па до даље наредбе.

Из Новог Сада у Сланкамен, Тител: средом, петком и недељом у 6 сах. и 20 мин. у вече.

Из Новог Сада у потиске станице: недељом у 6 сах. 20 мин. у вече.

Из Новог Сада у Земун, Београд, Оршаву и Галац: средом, петком и недељом у 6 сах. 20 мин. у вече.

Из Новог Сада у Будимпешту: уторником, петком и недељом у 5 сахата у јутру.

Нови Сад, 22. марта (3. априла) 1895.

Отправништво.

ОГЛАСИ.

МАНУФАКТУРНА, ШПЕЦЕРАЈСКА И ГАЛАНТЕРИЈСКА **ТРГОВИНА**

ЈОЦЕ БЕРКОВОГ

У ПЕРЛЕЗУ

потребује једног млађег помоћника. Ступити може одма. 1—3

МАНУФАКТУРНА РАДЊА

ДИМ. В. ЈОВАНОВИЋА

У БЕЛОЈ ЦРКВИ

потребује једног старијег спомоћника и доброг продавца за своју мануфактурну радњу, који може 15. о. м. или 1. августа ступити. 1—3

С Т Е Ч А Ј.

Српско певачко друштво у Белој Цркви, тражи ликовођу.

Годишња плата 800 круна.

Осим тога неколико приватних часова.

Компетенти имају се до 15. јула т. г. управи пријавити.

У име певачког друштва:

Ника Паунковић, председник. **Љубиша Мичин,** тајник. 2—3

Главни уредник: др. Емил Гаврила. За уредништво одговара: Никола Маленчић. Срп. штампарија дра Свет. Милетића у Н. Саду.